

Erkki Kaisla
Enefit Power AS

Meie: 27.08.2024 nr 5-1/23-0020-132-20

Saadetud elektrooniliselt e-posti aadressile: info@enefitpower.ee.

Teade järelevalvemenetluse lõpetamisest

1. Järelevalvemenetluse alustamine ja faktilised asjaolud

Viru Keemia Grupp AS (edaspidi VKG) esindaja Advokaadibüroo LINKLaw OÜ esitas 18.09.2023 VKG nimel Konkurentsiametile taotluse¹ (edaspidi Taotlus) Eesti Energia AS-i (edaspidi EE) ja Enefit Power AS-i (edaspidi Enefit) suhtes järelevalvemenetluse algatamiseks seoses EE ja Enefiti poolt väidetava turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega.

Taotluses tõi VKG välja (kokkuvõtvalt), et Enefit omab põlevkiviturul turgu valitsevat seisundit konkurentsiseaduse (KonKS) § 13 lg 1 tähenduses. VKG leidis, et sisuliselt jagati põlevkiviturget nelja turuosalise vahel ära keskkonnaministeeriumi 10.08.2009 käskkirjaga nr 1319 (edaspidi käskkiri nr 1319), arvestamata seejuures kaevandajate tegelikke vajadusi ja lähtudes sel hetkel kehtinud keskkonnalubadest (edaspidi ka kaevandamislubadest).

[...] Koos Enefitiga rajatavast Uus-Kiviõli kaevandusest on lubatud kaevandamisloa alusel kaevandada kokku kuni 6 mln tonni geoloogilist põlevkivi² aastas. Seejuures VKG osakaal sellest piirmäärast on 1/3 ehk 2 mln tonni aastas. VKG Uus-Kiviõli II (edaspidi UK II) kaevandamisloale on kantud kõrvaltingimus, et VKG võib oma kaevanduse poolel kaevandada kuni 5 mln tonni aastas tingimusel, et Enefit ei ole alustanud kaevandamist enda poolel. VKG sõnul ei taga selline tingimus talle jätkusuutlikku tootmist, tehnilist arengut ega investeerimiskindlust, kuna Enefiti tegevuse korral (kaevandama asudes) väheneks VKG aastane kaevemaht tagasi 2 mln tonni peale.

[...], eeldab Enefiti nõusolekut. VKG on küsinud Enefiti nõusolekut, kuid Enefit ei ole sellega nõustunud. VKG hinnangul on see käsitatav turgu valitseva seisundi kuritarvitamisena

---

¹ Konkurentsiametis 19.09.2023 registreeritud taotlus nr 5-1/23-0020-132-1.

² Maa all asuvate põlevkivikihtide summaarne kogus ilma põlevkivikihtide vahel olevate paekivikihtideta.

vähemalt KonkS § 16 p 2 osas.

Võttes arvesse eeltoodut, algatas Konkurentsiamet 19.10.2023 Enefiti suhtes järelevalvemenetluse, hindamaks Enefiti ja vajadusel EE tegevuse vastavust KonkS § 16.

2. Enefiti poolt esitatud selgitused

Koos järelevalvemenetluse alustamise teate edastamisega 19.10.2023 palus Konkurentsiamet Enefitil esitada oma seisukohad ja argumendid Taotluse kohta.

[...].

[...].

[...].

3. VKG poolt täiendavalt esitatud selgitused

Konkurentsiameti ja VKG vahel toimus 18.12.2023 kohtumine³, kus arutati täiendavalt Taotlusega seonduvat. Samuti andis VKG kohtumisel ülevaate UK II mäeeraldisel kaevanduse avamise arengutest ja hetkeseisust ning põlevkivi kaevandamisest üldisemalt.

Konkurentsiamet saatis pärast kohtumist VKG-le päringu Taotluse asjaolude täpsemaks väljaselgitamiseks. VKG tõi 12.02.2024 saadetud vastuses⁴ [...]

Veel selgitas VKG Taotluses esinevat erisust põlevkivi koguste kohta. Nimelt kajastab geoloogiline põlevkivivaru seda mahtu, mis asub maapõues ja ei sisalda lubjakivi. Kaubapõlevkivi märgib mahtu, mis kaevandamise, transportimise ja töötlemise tulemusel sisaldab lubjakivi. Seetõttu on kaubapõlevkivi kogus alati suurem geoloogilise põlevkivi kogusest. [...]

VKG tõi välja, et 2023. aastal kaevandati tagantjärele kaevandamise raames 0,63 mln tonni geoloogilist põlevkivi. 2024. aastaks ei ole VKG veel taotlenud tagantjärele kaevandamise mahtu, [...]

VKG kirjeldas ka UK II avamiseks tehtud investeeringute maksumuse jagunemist, kui Enefit peaks asuma kaevandama Uus-Kiviõli mäeeraldisel enda poolel (edaspidi UK I). [...].

Lisaks esitas VKG oma 12.02.2024 vastuses seisukohad Enefiti poolt Konkurentsiametile 01.12.2023 esitatud kirja kohta. VKG sõnul (kokkuvõtvalt) on Enefiti poolt 01.12.2023 kirjas toodud väited eksitavad. Enefit on põlevkivi kaevandamisel turgu valitsev ettevõtja ning kuritarvitab oma seisundit. VKG leidis, et Enefit on rikkunud KonkS § 16, sh p 2 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklit 102, sh selle punkti b.

---

³ Konkurentsiametis 03.01.2024 registreeritud protokoll nr 5-1/23-0020-002-1.

⁴ Konkurentsiametis 13.02.2024 registreeritud kiri nr 5-1/23-0020-132-9.

[...]

VKG palus 12.02.2024 kirjaga, et Konkurentsiamet teeks Enefitile KonkS § 63⁶ alusel ettekirjutuse, millega kohustaks:

- Enefiti hoiduma kaevandamisest [...] ja
- Enefiti esitama taotluse Keskkonnaametile [...] või
- Enefiti nõustuma [...] muudatusega [...]. Lisaks kohustada Enefiti esitama taotluse [...] või
- Enefiti nõustuma [...] muutmisega, [...].

Täiendavalt palus VKG Konkurentsiametit jätkata järelevalvemenetlust, tuvastamaks KonkS § 61¹ alusel Enefiti poolt ELTL artikli 102 (Kreeka pruunsöe kaasuse C-553/12 p näitel) ja KonkS § 16 (sh p 2) rikkumine ning teha korraaitseaduse (KorS) § 28 lg 1 alusel ettekirjutus turgu valitseva seisundi kuritarvitamise lõpetamiseks, tagades sh eelnevas loetelus sätestatud tegevuste tegemine ja eesmärkide saavutamine.

4. Kaubaturg ja turgu valitsev seisund

4.1. Kaubaturg

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Kaevandamisel saadakse erineva kvaliteediga põlevkivi, mis jaotatakse erinevatesse kvaliteedikategooriatesse, lähtudes peamiselt kütteväärtusest ja tükisuurusest. See, millise kvaliteediga põlevkivi on, sõltub kaevanduse asukohast ja kaevandamis- ning rikastamistehnoloogiast. Samas on põlevkivi kaevandamisega tegelevatel ettevõtjatel võimalik rikastamise protsessi käigus kerge vaevaga reguleerida lõpptoodangu kvaliteeti. Seetõttu võib erineva kvaliteediga põlevkivi lugeda asendatavaks. Konkurentsiamet on varasemalt selgitanud⁵ ja jääb selle juurde, et kaup, millest turu määratlemisel lähtuda, on põlevkivi (s.o nii kontsentraat kui ka energeetiline põlevkivi).

Põlevkivi energiasisaldus on suhteliselt madal, sisaldades suurel määral lubjakivi. Seetõttu on transport kulukas ja suure vahemaa taha transportimine ebaökoonoomne. Sellele viitab ka asjaolu, et põlevkivi ei ole aastaid Eestisse imporditud ega ka eksporditud. Seega ei ole põlevkivi geograafiliselt laiemalt kaubeldav. Sel põhjusel on põlevkivi tarbiv tööstus Eestis koondunud põlevkivimaardlate lähedusse mõnekümne kilomeetri raadiuses. Peamiselt kasutatakse põlevkivi Eestis elektri ja põlevkiviõli tootmiseks. Põlevkivi kui kauba geograafiline turg on seega piiratud Eestiga või pigem isegi Kirde-Eestiga.

---

⁵ Konkurentsiameti 19.10.2015 teade nr 5.1-5/15-039.

4.2. Turgu valitsev seisund

KonkS § 13 lg 1 kohaselt omab turgu valitsevat seisundit KonkS tähenduses ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40% käibest.

KonkS § 3 lg 2 kohaselt arvestatakse kaubaturu piiritlemisel asendatavate kaupade käivet üldjuhul rahalises väljenduses. Kui see ei ole võimalik või otstarbekas, võib kaubaturu mahtu ja sellel tegutseva ettevõtja turuosa arvestada mõne muu võrreldava näitaja alusel.

MaaPS § 46 lg 3 kohaselt on põlevkivi kaevandamise aastamäär 20 mln tonni. See on maksimaalne lubatud kaevandatav kogus aastas kõikide kaevandamislube omavate ettevõtjate peale kokku. Kuivõrd põlevkivi tarne kaubaturu tootmismahd on piiratud koguseliselt, siis ei ole turuosa määramisel otstarbekas lähtuda käibest. Otstarbekas on lähtuda kogusest.

Eestis omab põlevkivi kaevandamise luba neli ettevõtjat: Enefit, Osühing VKG Kaevandused (edaspidi VKG Kaevandused), KIVIÕLI KEEMIATÖÖSTUSE OSAÜHING (edaspidi Kiviõli) ja Heidelberg Materials Kunda AS (endine Aktsiaselts Kunda Nordic Tsement; edaspidi Kunda). Kaevandatav aastamäär 20 mln tonni on jagatud nende nelja ettevõtja vahel käskkirja nr 1319 alusel. Selle kohaselt omab Enefit aastasest lubatud kaevemahust 15,01 mln tonni ehk 75,05%, VKG Kaevandused omab 2,772 mln tonni ehk 13,86%, Kiviõli omab 1,98 mln tonni ehk 9,9% ja Kunda omab 0,238 mln tonni ehk 1,19%.

Kui vaadelda põlevkivi kaevandamise lubadega ettevõtjatele eraldatud põlevkivivaru 2023. aasta lõpu seisuga⁶, siis Enefiti aktiivne põlevkivivaru oli 331,1 mln tonni, VKG Kaevandused varu oli 98,8 mln tonni, Kiviõli varu oli 8,0 mln tonni ja Kunda varu oli 2,0 mln tonni. Nelja ettevõtja peale kokku oli varu 439,9 mln tonni. Enefiti osa sellest varust moodustas 75,3% ehk ligikaudu sama osakaal nagu käskkirja nr 1319 alusel.

Enefitile on seega tagatud 75% põlevkivi aastasest lubatud kaevemahust. Kuigi Enefit ei ole seda varasematel aastatel täiel määral ära kasutanud, siis sõltumata turul tegutsevate konkurentide tegevusest on Enefitil võimalik soovi korral see kogus kaevandada. Selline turuosa on Enefitile tagatud regulatiivse piiranguga ega ole kujunenud vaba konkurentsi tingimustes. Enefitil on põlevkivi kaubaturul jätkuvalt turgu valitsev seisund.

Esinevad regulatiivsed (sh MaaPS tulenevad) tõkked, mistõttu on uutel ettevõtjatel Eesti põlevkivi kaubaturule võimatu siseneda ning kaubaturul juba tegutsevatel ettevõtjatel ei ole võimalik oma turutegevust laiendada. Eesti põlevkivi kaubaturul puudub (potentsiaalne) konkurents. Eelnevat on Konkurentsiamet oma 19.10.2015 teates nr 5.1-5/15-039 põhjalikult ka selgitanud.

Samas näeb kehtiv regulatsioon ette mehhanismid, mis võimaldavad turuosalistel

---

⁶ Maa-ameti Maavaravarude koondbilanss 2023, kättesaadav: https://geoportaal.maaamet.ee/docs/geoloogia/koondbilanss_2023.pdf?t=20240613135444.

kokkuleppeliselt õigusaktidega ettenähtud kaevandamismahtusid muuta. Üheks võimaluseks on kasutada tagantjärele kaevandamise mehhanismi (MaaPS § 63), mille puuduseks võib pidada siiski seda, et tagantjärele kaevandamisest saadav maht ei ole ette teada ega ole seega sellest potentsiaalselt huvitatud ettevõtjatele garanteeritud. Lisaks, ka tagantjärele kaevandamisele kehtivad ettevõtjale seatud piirmäärad (maksimaalne ettevõtjapõhine aastamäär ja maksimaalne mäeeraldisepõhine aastamäär). Kui ettevõtjal on need määrad juba täitunud, siis ei saa see ettevõtja osaleda tagantjärele kaevandamisel.

Teiseks seaduses sätestatud mahu ümberjagamise võimaluseks on, et ettevõtja, kes talle kasutada antud kaevandamise aastamäära ära ei kasuta, loobub kaevandamata osast MaaPS § 61 lg 7 alusel või võõrandab selle MaaPS § 61 lg 6 sätestatud tingimusi täitvale isikule.

Konkurentsiametile ei ole teada ja menetluses ka ei toodud välja, et [...].

Asjaolu, et uutel tulijatel on pea võimatu Eesti põlevkivi kaubaturule siseneda ja kaubaturul juba tegutsevatel ettevõtjatel ei ole võimalik oma kaevandamise aastamäära muudmoodi suurendada, kui läbi Enefiti poolse mahtude loovutamise või võõrandamise, tähendab, et Enefiti turupositsioon on tugev ja tema turuosa on püsiv. Enefitil on põlevkivi kaubaturul jätkuvalt turgu valitsev seisund⁷.

5. Turgu valitseva seisundi võimalik kuritarvitamine

Taotluse kohaselt on selle eesmärgiks põlevkiviturul valitseva konkurentsivastase olukorra parandamine ja seeläbi konkurentsi kahjustava olukorra lahendamine. Taotluses leitakse, et Enefit rikub eelkõige KonkS §16 p 2.

KonkS § 16 kehtestab ettevõtja(te) turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu. KonkS § 16 kohaselt on keelatud ühe või mitme ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul, sealhulgas:

1. otsene või kaudne ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine või rakendamine;
2. tootmise, teenindamise, kaubaturu, tehnilise arengu või investeerimise piiramine;
3. võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste pakkumine või rakendamine erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
4. teisele poolele kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustuse seadmine;
5. ettevõtja sundimine endaga või teise ettevõtjaga koondumiseks, konkurentsi kahjustava kokkuleppe sõlmimiseks, kooskõlastatud tegevuseks või otsuse vastuvõtmiseks;
6. põhjendamatu keeldumine kauba müümisest või ostmisest.

Riigikohus on asjas 2-15-505 selgitanud, et kui [...] hageja rajab oma nõude väite, et kostja on turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud, ja toob välja asjaolud, mis puudutavad KonkS-i

---

⁷ Selle asjaolu tuvastas ka Riigikohus tsiviilasjas 2-15-505 ja turuolukord ei ole muutunud.

konkreetsete punktidega hõlmatud rikkumisi, tuleb kostja teo õigusvastasuse kohta hinnangu andmiseks kindlaks teha, kas kostja on rikkunud kasvõi ühte KonkS § 16 p-des 1–6 nimetatud või muud turgu valitseva seisundi kuritarvitamisena käsitatava tegevuse keeldu. [...] Seejuures märgime, et KonkS § 16 punktid 1–6 sisaldavad mitteammendavat loetelu juhtumitest, millal on tegemist ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega kaubaturul. Eelnev tähendab, et ka KonkS § 16 p 1–6 nimetatud tegevus võib teatud olukordades kvalifitseeruda kuritarvituseks.

5.1. KonkS § 16 p 1

KonkS § 16 p 1 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja on kohaldanud otseselt või kaudselt ebaõiglasi tingimusi;
- ettevõtja kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja tegevus võis kahjustada konkurentsi.

VKG selgitas 18.12.2023 kohtumisel, et [...].

Võttes arvesse VKG selgitust ning et VKG ei ole viimastel aastatel Enefitilt põlevkivi ostnud, ei tuvastatud menetluses KonkS § 16 p 1 sätestatud koosseisu.

5.2. KonkS § 16 p 2

KonkS § 16 p 2 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja piirab teiste turuosaliste tootmist, teenindamist, kaubaturgu, tehnilist arengut või investeerimist;
- ettevõtja käitumisele ei ole objektiivset õigustust;
- ettevõtja, kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja, tegevus võis kahjustada konkurentsi.

On oluline, et hindamisel lähtutaks sellest, kas piiramine lähtub just turgu valitseva ettevõtja tegevusest.

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise hindamisel tuleb vaadelda eelkõige, kas Enefiti tegevus piirab VKG võimalusi kaevandada aastas 2,772 mln tonni geoloogilist põlevkivi, kuid ka seda, kas VKG-l on võimalik ammendada UK II kaevandus kaevandamisloa kehtivusaja jooksul.

5.2.1. VKG kaevandamise maht

Riigi poolt VKG-le eraldatud aastane kaevemaht on 2,772 mln tonni geoloogilist põlevkivi

aastas. Lisaks on VKG-l võimalik suurendada oma aastast kaevemahtu tagantjärele kaevandamise mehhanismi kasutades, mis eeldab sellise mahu olemasolu (teised ettevõtjad on jätnud oma lubatud mahu teatud määral kaevandamata) ja VKG mäeeraldistepõhist kaevemahtu, mis võimaldaksid ületada ettevõtjapõhist aastamäära. Seega ei ole tagantjärele kaevandamine garanteeritud, kuna sõltub VKG-st mitteolenevatest teguritest.

VKG-l on Ojamaa, Sompa, Viru II ja UK II kaevandused, milles on olemas põlevkivivaru. [...].

Kui UK II kaevandus on ette valmistatud ([...]), siis on VKG-l võimalik seal kaevandada mäeeraldistepõhiselt kuni 5,0 mln geoloogilist põlevkivi aastas ([...]), siis oleks VKG-l lubatud UK II kaeveväljalt kaevandada maksimaalselt 2,0 mln tonni. [...], on VKG ettevõtjapõhiseks aastamääraks mõlemal juhul 2,772 mln tonni.

5.2.2. UK II ammendamise võimalikkus

VKG UK II kaevandamisluba kehtib kuni 2049. aastani ehk veel 25 aastat. [...].

Kaevandamise puhul ei ole tavapäratu, et tööde käigus selgub, et mingi osa maavarast ei ole olemasoleva tehnikaga ligipääsetav või ei ole kaevandamine piisavalt tasuv. [...].

[...].

5.2.3. Investeermise piiramine

VKG tõi Taotluses välja, et [...] piirab VKG investeermiskindlust. VKG ei saa eraettevõtjana riskida suure summa investeermisega, kui ei ole kindel selle investeeringu tagasiteenimine.

[...].

Konkurentsiametile 18.12.2023 kohtumisel antud selgituste kohaselt oli VKG investeerinud UK II kaevandusse 2023. aasta lõpuks [...] eurot. Täiendavalt on vaja investeerida [...].

Eeltoodud põhjustel on Konkurentsiamet seisukohal, et [...] ei piira VKG investeeringuid. Seda kinnitab ka asjaolu, et VKG on juba investeerinud üle [...] euro.

5.2.4. Hinnang võimalikule KonkS § 16 p 2 rikkumisele

Võttes arvesse menetluses kogutud infot, ei tuvastanud Konkurentsiamet KonkS § 16 p 2 sätestatud koosseisu, kuna:

1. VKG-le on tagatud kogu põlevkivivaru kaevandamine UK II kaevandusest;
2. UK II mäeeraldise kehtiv aastamäär on 5,0 mln tonni geoloogilist põlevkivi mitte 2,0 mln tonni;
3. VKG-l on rahalised vahendid UK II kaevanduse täielikuks avamiseks ja selleks on VKG juba investeerinud üle [...] euro;
4. VKG-le ei ole Enefiti tegevuse või tegevusetuse tõttu juurdepääs põlevkivi kaubaturule piiratud. Piiratud on kaevandatav aastane maht, kuid vastava piirangu kehtestamine ei ole ette heidetav Enefitile. Ette heidetav oleks see, kui Enefit ei kaevanda lubatud mahtusid välja ja neist ka ei loobu, mille tõttu pidurdub põlevkivituru tehnoloogiline areng või

piiratakse teiste turuosaliste võimalusi tuua turule uusi ja konkureerivaid tooteid.

Lisaks on VKG-l Keskkonnaametis menetluses taotlus UK II loa määramise aastamäärade suurendamiseks püsivalt 5,0 mln tonni peale. [...] Hetkel on keskkonnaloa muutmise menetlus keskkonnamõjude hindamise (edaspidi KMH) aruande Keskkonnaametile tutvumiseks esitamise ning teistele asutustele avalikustamise etapis. Prognoositav aeg keskkonnaloa muutmise menetluses otsuse tegemiseks on 2025. aasta II pool. Seega on üsna tõenäoline, et [...].

Konkurentsiamet selgitab, et ei saa anda välja haldusakte (teha ettekirjutusi) tingimusliku olukorra kohta, kus eeldatakse kellegi pahatahtlikkust tulevikus ja sellest tulenevat muutust põlevkivi kaevandamise mahus. Amet saab lähtuda sellest, et hetkel on VKG-l UK II kaevanduses kasutada aastane kaevemaht 5,0 mln tonni geoloogilist põlevkivi. [...] Samuti on teada Enefiti eesmärgid lõpetada lähitulevikus elektri tootmine põlevkivist, mis peaks langetama Enefiti vajadust põlevkivi järele. See omakorda vähendab tõenäosust, et [...].

Kui Enefit soovib asuda kaevandama UK I kaevandusest, [...]. Kui UK I kaevanduses kaevandamise alustamine ei ole objektiivselt põhjendatud, vaid kannab eesmärki vähendada VKG võimalusi kaevandada põlevkivi, võib olla tegemist turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega. Objektiivselt ei oleks kaevandamise alustamine ilmingimata põhjendatud näiteks siis, kui Enefit saaks oma põlevkivi vajaduse katta olemasolevate kaevandustega, kuid [...].

Eelnevast tulenevalt peame vajalikuks märkida, et olenemata sellest, kas eelisolukord kaevandamismahtude osas on seaduslik, võib konkurentsi rikkumine aset leida juhul, kui turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja, omades valdavalt osa lubatavast põlevkivi kaevemahust, seda ise välja ei kaevanda, aga sellest ka teiste turuosaliste kasuks ei loobu või seda kohase tasu eest ei võõranda. Selline tegevus võib iseäranis olla konkurentsi kahjustav juhul, kui sellega kaasneb üldise tehnoloogilise arengu takistamine või piiratakse teiste turuosaliste võimalusi tuua turule uusi või ka konkureerivaid tooteid. Järelevalvemenetluses need asjaolud kinnitust ei leidnud.

5.2.5. Kreeka pruunsöe kaasus ei kohaldu

VKG viitas oma Taotluses Kreeka pruunsöe kaasusele (C-553/12 P). Selles kaasuses (kokkuvõtvalt) kuulus Dimosia Epicheirisi Elektrismoy'le (edaspidi DEI) umbes 91% Kreeka pruunsöe varudest, millele oli väljastatud kaevandamisluba. Nimetatud kaasuse asjaolude kohaselt rikkus Kreeka Vabariik ELTL artiklit 106(1) koosmõjus artikliga 102, andes DEI-le eelisõigusega juurdepääsu pruunsöe kaevandamiseks. Seetõttu puudus konkurentidel ligipääs toorainele.

Eestis ei ole Enefitile antud eelisõigust põlevkivi kaevandamisel. Uusi kaevandamislubasid on väljastatud siiski ka teistele ettevõtjatele, mitte nagu Kreekas, kus neid pruunsöe osas praktiliselt ei väljastatud. Kehtivate kaevandamislubade põhjal on Enefiti käsutuses ligi 75% põlevkivivarust, mis on märkimisväärne kogus ja loob Enefitile turgu valitseva seisundi, millest aga ei järeldu automaatselt rikkumist, sest valdavalt on teistel kaubaturul tegutsevatel ettevõtjatel olnud võimalus kaevandada Enefiti poolt kaevandatav osa ise tagantjärele

kaevandamise mehhanismi kasutades.

Samuti ei ole Taotluses välja toodud ega vastavat teavet esitatud selle kohta, et Enefiti kasutatav põlevkivivaru (ligi 75%) mõjutaks otseselt mõnda vertikaalselt seotud kaubaturgu, kus kasutakse põlevkivi sisendina.

Eesti puhul on probleem selles, et põlevkivi aastased kaevandamismahud jagunevad ettevõtjate vahel ajalooliste põhimõtete alusel (käskkiri nr 1319), mis ei vasta enam tänapäeva muutunud olukorrale. Ettevõtjatel ei ole sisuliselt võimalik oma turuosa suurendada regulatiivsete piirangute tõttu. See aitab Enefitil säilitada turgu valitsevat seisundit ja piirab uute ettevõtjate turule tulekut. Nende põhimõtete muutmise on seadusandja ehk riigi pädevuses. Oluline on rõhutada, et konkurentsioiguslikult ei ole keelatud turgu valitseva seisundi omamine, vaid selle seisundi kuritarvitamine.

Mis puudutab Konkurentsiameti pädevust võtta lõplik seisukoht ettevõtja tegevuse kooskõla kohta ELTL artikliga 102, siis märgime, et Konkurentsiamet saab kohaldada ELTL artiklit 102 juhul, kui Eesti kohaliku turu tegevused mõjutavad liikmesriikidevahelist kaubandust. Antud juhul on tegemist väga lokaalse turuga, kuna kaubaks olev põlevkivi ei ole laiemas geograafilises ulatuses kaubeldav.

Võttes arvesse eeltoodut, KonkS § 16 p 2 sätestatud koosseisu menetluses ei tuvastatud.

5.3. KonkS § 16 p 3

KonkS § 16 p 3 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja kohaldab võrdväärsete kokkulepete korral äripartneritele erinevaid tingimusi, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- ettevõtja käitumisele ei ole objektiivset õigustust;
- ettevõtja, kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja, tegevus võis kahjustada konkurentsi.

Menetluse käigus kogutud materjalid ei sisaldanud infot Enefiti äripartnerite kohta, kellega Enefit oleks sõlminud VKG-ga võrdväärse koostöölepingu, kuid VKG-st erinevatel tingimustel, mistõttu menetluses KonkS § 16 p 3 koosseisu ei tuvastatud.

5.4. KonkS § 16 p 4

KonkS § 16 p 4 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja kohaldab teisele poolele kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustusi;
- ettevõtja käitumisele ei ole objektiivset õigustust;

- ettevõtja, kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja, tegevus võis kahjustada konkurentsi.

Konkurentsiamet hindas [...].

[...].

[...].

[...]

Konkurentsiameti hinnangul ei saa [...] lugeda ebavõrdseks, kuna [...].

[...].

Eelnevast tulenevalt ei tuvastatud KonkS § 16 p 4 koosseisu esinemist.

5.5. KonkS § 16 p 5

KonkS § 16 p 5 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja sunnib teist isikut endaga või teise ettevõtjaga koondumiseks, konkurentsi kahjustava kokkuleppe sõlmimiseks, kooskõlastatud tegevuseks või otsuse vastuvõtmiseks;
- ettevõtja käitumisele ei ole objektiivset õigustust;
- ettevõtja, kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja, tegevus võis kahjustada konkurentsi.

Konkurentsiamet menetluses KonkS § 16 p 5 sätestatud koosseisu ei tuvastanud.

5.6. KonkS § 16 p 6

KonkS § 16 p 6 kohase turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kindlaksmääramisel tuleb tuvastada kumulatiivselt järgmised asjaolud:

- ettevõtja on asjaomasel kaubaturul turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (KonkS § 13);
- ettevõtja keeldub kauba müümisest või ostmisest;
- ettevõtja käitumisele ei ole objektiivset õigustust;
- ettevõtja, kui kaubaturul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja, tegevus võis kahjustada konkurentsi.

[...]. VKG on 18.12.2023 kohtumisel ametile kinnitanud, et Enefit ei ole keeldunud VKG-le põlevkivi müümisest.

KonkS § 16 p 6 sätestatud koosseisu amet ei tuvastanud.

6. Menetluse lõpetamine rikkumise puudumise tõttu

Kaalunud menetluse käigus kogutud andmeid ja esitatud selgitusi, leiab Konkurentsiamet, et Enefiti tegevuses ([...]) puuduvad turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tunnused.

VKG on leidnud, et Konkurentsiamet peaks tegema Enefitile ettekirjutuse. KorS § 28 lg 1 kohaselt on korrakaitseorganil õigus teha ettekirjutus isikule ohu tõrjumiseks või korra- rikkumise kõrvaldamiseks. Antud juhul ei ole Konkurentsiamet tuvastanud ohtu või korra- rikkumist, mida peaks ettekirjutusega kõrvaldama. Seega puudub alus ettekirjutuse tegemiseks.

Lähtudes eeltoodust, lõpetab Konkurentsiamet Enefit Power AS-i suhtes alustatud järelevalvemenetluse KonkS § 63⁴ lg 1 p 1 alusel.

7. Taotlus teabe saamiseks

Arvestades käesolevas järelevalvemenetluse lõpetamise teates esitatud asjaolusid, leiab Konkurentsiamet, et konkurentsiolukord põlevkivi tarne turul Eestis võib oluliselt muutuda teatud võimalike Enefiti tegevuste korral. Konkurentsiamet peab võimalikuks, et teatud selliste Enefiti tegevuste korral võib esineda oht turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks.

Kui Enefit võtab vastu otsuse hakata kaevandama UK I kaeveväljal, palume Enefitil KonkS § 57 lg 1 punktide 5 ja 9, § 59 lg 1 ja KorS § 23 lg 3 alusel esitada Konkurentsiametile järgmine teave:

1. Palume esitada Enefiti otsuse, millega otsustati asuda kaevandama UK I kaeveväljal [...].
2. Millises mahus põlevkivi (mln t) kaevandas Enefit eelmises punktis nimetatud otsuse tegemisele eelnenu kalendriaastal?
3. Palume Enefitil esitada täidetuna alljärgnev tabel ettevõtja põlevkivivarude kohta esimeses punktis nimetatud otsusele eelnenu poolaasta lõpu seisuga.

Mäeeraldise nimetus	Kaeveloa nr	Varude suurus (mln t)	Kaevandatav kogus (mln t)

Käesolevale teabetaotlusele vastamise tähtaeg on 10 päeva arvates kuupäevast, mil Enefit võttis vastu esimeses punktis nimetatud otsuse või alustas vastava tegevusega.

Vastavalt KorS § 23 lg 4 on Konkurentsiametil õigus teha ettekirjutus isikule, kes jättis kirjalikus taotluses nõutud teabe või materjalid tähtajaks esitamata või esitas mittetäieliku, ebaõige või eksitava teabe. Ettekirjutuse täitmata jätmise korral on Konkurentsiametil õigus rakendada sunniraha füüsilisele isikule kuni 6400 eurot ja juriidilisele isikule kuni 9600 eurot (KonkS § 57¹).

Juhul, kui esitate eelpool nõutud teabe Konkurentsiametile e-posti teel, siis juhime tähelepanu sellele, et konfidentsiaalse teabe võib edastada krüpteeritult. Sellisel juhul palume teabe

saatmine e-posti teel kooskõlastada Konkurentsiameti ametnikuga.

Enefit ei ole kohustatud käesolevale teabetaotlusele vastama, kui [...]. Sellisel juhul kinnitab Konkurentsiamet teabetaotlusele vastamise vajaduse äralangemise.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelin Pärn-Lee
peadirektor

667 2460

indrek.ahermaa@konkurentsiamet.ee